

мо создавать поддержку инновационным программам, пусть даже поначалу не очень впечатляющим. Всячески стимулировать повышение технологического уровня производства. Он пока что низкий. Удельный вес высокотехнологического уклада в промышленности Украины составляет всего 1 – 3 %, в экспорте – 4,6 %. Целесообразно, например, для инвестиций в создание и развитие высокотехнологичных производств устанавливать налоговые преференции. Видимо, главной задачей развития экономики Украины (его стратегического планирования) должна быть структурная перестройка на инновационной основе. Почему капиталы идут в Китай? Прежде всего, потому, что надежным гарантом выступает авторитет государства. А регулирование денежных потоков и банковской деятельности не дало разразиться рецессии.

В настоящее время Правительство занялось реформированием в этом направлении. Разрабатывается проект закона о стратегическом планировании. Однако рассматриваемый сейчас вариант свидетельствует о пока что недостаточном понимании возможностей и особенностей встраивания стратегического планирования в рыночную экономику. Проект предполагает большое увеличение плановых, аналитических и отчетных документов – то есть бумажной работы. Не продумана достаточно гибкая связь между долговременной стратегией развития, среднесрочными и годовыми планами и заданиями, планами по стране, по министерствам и ведомствам, территориям и планами предприятий, особенно частнособственнических. Не определено, хотя бы в общих чертах, что должно содержаться в планах различных уровней и объектов разных форм собственности. В первом варианте проекта проявляется видение методологии как простого арифметического суммирования планов по вертикали и горизонтали, что совершенно недопустимо в условиях рыночной экономики. И, что очень важно, в проекте не определено, какой государственный орган должен быть ответственным за методическое руководство и координацию разработки, свод и представление Правительству документов стратегического планирования. Закон о стратегическом планировании может иметь очень серьезное значение для реформирования экономики. Это движение в нужном направлении.

Наряду с задачей восстановления и улучшения структуры производства и доходов остается головная боль борьбы с инфляцией [3]. Потребительские цены в 2009 г. выросли на 12,1 %, и с начала этого года продолжали расти темпом 10 % (в годовом исчислении). Правда, в апреле началась дефляция (снижение цен), что, по мнению автора, имеет сезонные причины.

Рост цен производителей опережает рост розничных цен: в июне цены производителей по сравнению с декабрем увеличились на 14,9 %, а розничные – на 3,5 %. То есть нарастает инфляция издержек. То же было и до кризиса: за 2002 – 2007 гг. потребительские цены увеличивались на 9,2 %, а промышленности – на 11,8 % в год. Сейчас предприятия, стремясь восстановить рентабельность, повышают цены. К зиме это повышение перекинется на потребительские цены. Кроме того, скажется вынужденное (под давлением МВФ) повышение цен на газ для населения и коммунальных служб.

При попытках решения этой проблемы, следует помнить опыт прошлых лет: монетарные манипуляции на темпы инфляции, по сути, не влияли [4]. Нужно наполнять рынок и предотвращать, по возможности, рост издержек производства. В частности, тормозить повышение цен и тарифов на энергоносители. Снижение Россией цен на импортированный газ создает для этого предпосылки. В

общем, как ни трудно, но, похоже, что новое Правительство из глубокого провала начинает вытягивать.

Возможности экономического подъема сдерживаются отсутствием роста кредитования. Объем кредитов в 2010 г. практически не увеличивается. Кредитование нефинансового сектора и домашних хозяйств в сентябре 2010 г. по сравнению с декабрем 2009 г. уменьшилось на 1 %. Общий объем кредитов за это время уменьшился почти на 3 %. Банки кредитования экономики не разворачивают. Хотя кредитные ставки по национальной валюте в течении 2010 г. снизились с 18,3 до 13,9 %, средняя ставка рефинансирования – с 13,1 до 9,9 %.

Дело, видимо, в ожидании повышения инфляции. Если это так, то ключевой мерой к восстановлению процесса развития является наполнение рынка. Правительство должно перенести акцент на подъем производства товаров народного потребления. Монетарные маневры НБУ делу не помогут, что уже проверено практикой.

Литература: 1. <http://www.ukrstat.gov.ua>. 2. Найденов В. С. Создание основ инновационного развития / В. С. Найденов // Экономика розвитку. – 2010. – № 2. – С. 16–20. 3. Найденов В. С. Инфляция в Украине — следствие безответственной политики / В. С. Найденов // Вісник економічної науки України. – 2008. – № 2. – С. 178–181. 4. Гринин Л. Е. Глобальный кризис в ретроспективе / Л. Е. Гринин, А. В. Корочаев. – М.: URSS, 2009. – 335 с.

Стаття надійшла до редакції
20.10.2010 р.

УДК 330.322.54:330.341.1

Марцин В. С.

ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІД КУТОМ ЗОРУ РІВНЯ ДІАГНОСТИКИ ІСНУЮЧОГО СТАНУ ЕКОНОМІКИ

Анотація. Розглянуто чинники, що впливають на розмір інвестицій в інноваційну сферу в умовах трансформації економіки. Обґрунтовано потребу посилення участі держави у формуванні інвестиційно-інноваційного потенціалу. Досліджено умови інвестиційної діяльності в Україні, визначено основні тенденції розвитку інвестиційної сфери, з'ясовано роль внутрішніх і зовнішніх інвестицій у забезпеченні сталого розвитку економіки, запропоновано механізм удосконалення регулювання інвестиційної діяльності в умовах виходу з кризи з використанням інституційного забезпечення інвестиційних процесів в Україні.

Аннотация. Рассмотрены факторы, влияющие на размер инвестиций в инновационную сферу в условиях трансформации экономики. Обоснована необходимость усиления участия государства в формировании инвестиционно-инновационного потенциала. Исследованы условия инвестиционной деятельности в Украине, определены основные тенденции развития инвестиционной сферы, выяснена роль внутренних и внешних инвестиций в обеспечении устойчивого развития экономики, предложен механизм

усовершенствования регулирования инвестиционной деятельности в условиях выхода из кризиса с использованием институционального обеспечения инвестиционных процессов в Украине.

Annotation. The factors that influence the amount of investments in the innovation sector in a transitional economy are studied. The need to increase state participation in shaping the investment and innovation potential is substantiated. The conditions of investment activity in Ukraine are investigated, the main trends in investment are considered, the role of internal and external investments in sustainable economic development is suggested, improving the mechanism for regulation of investment activity in the crisis with institutional support for investment processes in Ukraine is proposed.

Ключові слова: інвестиційна діяльність, сталий розвиток, інвестиційний ресурс, інвестиційний клімат, іноземні інвестиції, економічне зростання, інноваційне забезпечення, інституційний процес, державне регулювання.

Системна трансформація економіки України обумовлює здійснення активної господарської політики, проведення прогресивних структурних зрушень у національному господарстві, створення пріоритетних умов розвитку галузей, котрі визначають науково-технічний прогрес, вирішення питань щодо реструктуризації, модернізації об'єктів господарювання. Реалізація заходів з розв'язання окреслених питань зумовлює, насамперед, необхідність пошуку фінансових джерел матеріального забезпечення, системної перебудови в економіці. Зважаючи на те, що економічний розвиток нашої країни потребує переходу до інноваційної моделі, можна впевнено стверджувати, що економіка в сучасних умовах потребує значних інвестицій, які слід найоптимальніше залучати і використовувати [1, с. 1].

Залучення й ефективне використання інвестицій постійно привертає увагу науковців, практиків і вимагає глибокої діагностики.

Наукові дослідження з проблем залучення інвестицій є і залишаються предметом вивчення як вітчизняних, так і зарубіжних вчених. Серед них можна виділити Андрийчука В. Г., Амошу О. І., Кредісова А. І., М. Партера, І. Ансоффа, М. Мескана та ін.

Незважаючи на широке коло проблем щодо стратегії інвестиційно-інноваційного розвитку, важливо акцентувати увагу на відкритості економіки до експортно-імпоротної діяльності [2, с. 2]. Це вимагає різнобічного дослідження проблеми інвестиційно-інноваційної діяльності саме під кутом зору діагностики існуючого стану економіки.

Метою даного дослідження інвестиційної діяльності є сприяння забезпеченню сталого соціально-економічного розвитку країни на основі якісного оновлення, в першу чергу, основних виробничих фондів. Досягнення такої мети потребує не лише нарощування інвестиційних ресурсів, а й підвищення економічної та соціальної ефективності, їх належне використання.

Для цього важливим є вироблення науково-обґрунтованих пропозицій щодо активізації інвестиційної діяльності підприємств, підвищення привабливості інвестиційного клімату, удосконалення механізму регулювання розвитку інвестиційної сфери в період виходу з кризи.

Складовою комплексного механізму управління інвестиційними процесами в регіоні є нормативно-правовий та організаційний механізми, які покликані забезпечити систему взаємодії учасників інвестиційних процесів у регіоні. Основними елементами даного механізму виступають органи управління інвестиційної діяльності в регіоні, інвестиційний фонд розвитку регіону, суб'єкти інвестиційних

процесів (комерційні банки, інвестиційні компанії, страхові фонди, венчурні фірми, підприємства, установи й організації, що розташовані як в даному регіоні, так і за його межами).

Коло досліджень, низькі обсяги залучення в економіку країни інвестицій, особливо іноземних, вказують на те, що причиною такого стану є недостатнє вивчення не тільки впливу залучення іноземного капіталу в економіку, а й визначення, в яких межах залучення прямих іноземних інвестицій не тільки не загрожує національній безпеці України, а й стимулює її економічне зростання [3, с. 156].

Проблема переходу на інноваційну модель розвитку не стільки науково-технічна чи організаційна, скільки фінансова, пов'язана з пошуком шляхів використання інвестиційних та кредитних ресурсів. Саме така взаємозумовленість інновацій та інвестицій спричинила появу терміна "інноваційно-інвестиційний потенціал".

Зараз вирішенню інвестиційних проблем української економіки приділяється досить багато уваги на різних рівнях управління. У ході дослідження проблем інвестиційного та інноваційного забезпечення української економіки недостатньо розробленими залишаються окремі питання активізації інвестиційної діяльності за рахунок внутрішніх джерел підприємств, формування належної інфраструктури інвестиційного ринку, розробки комплексних програм, поліпшення інвестиційно-інноваційного клімату, створення на цій основі сталих мотивацій ефективного господарювання в рамках чинного правового поля [3, с. 38].

Ураховуючи необхідність реалізації обраного Україною інноваційного шляху розвитку економіки, формування інноваційно-інвестиційної моделі розвитку промисловості можливе лише з використанням науково-технічного та інноваційного потенціалу, за умов стимулювання розвитку високотехнологічних виробництв, заснованих на вітчизняних науково-технічних розробках, що здатні забезпечити конкурентні переваги українським компаніям на найближчу і довгострокову перспективу [4, с. 2].

Зростання обсягів інвестицій має давати позитивний ефект. Він може проявлятися у збільшенні кількості робочих місць, зростанні обсягів виробленої продукції, зниженні одиниці вартості продукції, поліпшенні її якості, підвищенні рентабельності виробництва, покращенні умов праці та збільшенні її продуктивності.

Зараз недостатньо розробленими залишаються питання участі держави в інвестиційному забезпеченні інноваційного розвитку, а саме: стану системи комерційного кредитування, використання фінансових інструментів і створення на підставі участі держави сталих мотивацій ефективного інвестування інноваційної сфери [5, с. 3].

Важливим стратегічним напрямом ефективного розвитку інноваційного потенціалу має бути його концентрація на наукових пріоритетах з визначеною науково-технічною та соціально-економічною значущістю для економічного зростання.

Для України це особливо актуально, оскільки повноцінна інтеграція нашої економіки у світовий економічний простір можлива лише за умов випереджувального розвитку провідних галузей, що базується на широкому використанні інновацій [6, с. 38].

Досліджуючи сучасний стан та тенденції розвитку глобалізованої економіки, можна стверджувати, що провідною ланкою забезпечення конкурентоспроможності національної економіки була і залишається надалі інноваційна складова. Оскільки науково-технічний прогрес безпосередньо впливає на підвищення ефективності використання як знарядь праці, так і предмета праці, тобто важливих елементів основних і оборотних фондів, саме у процесі їх відтворення реалізується інноваційна модель економічного

розвитку. Таким чином матеріалізується науково-технічний прогрес, який служить основою економічного і соціального розвитку. Інвестиції – це довгострокове вкладення капіталу в різні сфери і галузі економіки, науково-технічну діяльність, інфраструктуру, соціальні програми, охорону природи з метою розвитку виробництва, соціальної сфери, підприємництва. При цьому головна кінцева мета такого вкладення ресурсів, все ж таки, полягає у максимізації прибутку для суб'єктів інвестування.

Ефективне оздоровлення економіки, як свідчить світовий досвід, можливе лише за умови зростання інвестицій в неї [7, с. 14]. Тільки тоді можлива модернізація виробництва, упровадження нових технологій на основі сучасних наукових досліджень і дослідно-конструкторських розробок. Такі дії можуть забезпечити виробництво високоякісної конкурентоспроможної продукції і послуг, дотримання стійких темпів зростання належних обсягів.

А як насправді? Із загального обсягу капітальних вкладень, спрямованих на розвиток промислового виробництва в Україні, у 2009 році лише 12,7 % пішло на фінансування інноваційних і науково-технічних проектів. Це можна виправдати тим, що підприємства змушені спрямовувати значні кошти на підтримання застарілої матеріально-технічної бази, проводити профілактичний ремонт устаткування, фінансування неефективних систем енергозабезпечення. Зараз сподіватися на інший розвиток подій не варто, оскільки недосконала державна амортизаційна політика і загальний малосприятливий інвестиційний клімат призводять до високої затратності, а то і збитковості та низької рентабельності значної кількості промислових підприємств.

Незадовільний стан інвестиційної діяльності комерційних банків свідчить про відсутність у них економічних стимулів кредитування реального сектору, існування підвищеного ризику при наданні довгострокових кредитів.

Окремим питанням слід виділити охорону власності науково-технічних проектів, нових технологій. Творчі працівники, винахідники зараз майже не захищені існуючим законодавством. Практика розгляду спорів з авторського і патентного права досить недосконала, про що свідчить відома судова статистика. Інноваційна творчість має слабку мотивацію, унаслідок чого відбувається відтік вчених, конструкторів, новаторів. Корпоративна наука, яка створює інноваційну продукцію і власною працею забезпечує впровадження результатів науково-технічної творчості у виробництво, не має відповідних соціальних гарантій, не може розраховувати на підтримку з боку корпорації. У Державній програмі економічного і соціального розвитку на 2010 рік, розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.04.2010 року № 892-р, встановлено, що найважливіші для держави розробки з реалізації інноваційних пріоритетів загальнодержавного та галузевого рівнів здійснюються на конкурсних засадах через державне замовлення. У свій час, ще в 2005 році Кабінет Міністрів України Постановою № 666 від 02.08.05 "Про утворення українського центру сприяння іноземному інвестуванню" визначив такі стратегічні пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні до 2015 року, як модернізація електростанцій, пошук нових та відновлювальних джерел енергії, новітні ресурсозберігаючі технології, машинобудування та приладобудування як основа високотехнологічного оновлення усіх галузей виробництва, розвиток високоякісної металургії, нанотехнологій, мікроелектроніки, інформаційних технологій, телекомунікацій, удосконалення хімічних технологій, розвиток біотехнологій [3, с. 148].

Можна помітити, що перелік пріоритетів досить широкий. На деяких напрямках Україна немає значних досягнень, а

тому сподіватися на належне фінансування з боку держави чи приватного сектору цих пріоритетів нема підстави.

Перехід до інноваційної моделі економічного зростання є одним з головних завдань держави на найближчу перспективу. Проте економічне зростання абсолютно неможливе без вирішення проблеми збільшення обсягу інвестицій у виробництво і від створення сприятливого інвестиційного клімату до вибору пріоритетних напрямів інвестування, де держава повинна виступати одним з головних джерел фінансування науково-технічної та інноваційної діяльності. Стан упевненості і довіри в економічному середовищі робить позитивні прогнози і підтверджує саму можливість здійснення ефективних інвестицій реальнішими. У цьому ж напрямі повинна діяти перспективна політика структурних змін в економіці, стані і механізмі регулювання грошово-кредитної системи, умов трансформації заощаджень в інвестиції.

Якщо гроші мають стійкі характеристики, то це означає, що вони ефективно працюють на інвестиції. Якби залучити гроші як економічний ресурс у показники національного багатства і валовий внутрішній продукт, то інвестиції завжди б дорівнювали заощадженням, оскільки гроші, що не реалізовані в матеріальні інвестиції, доцільно було б розглядати як інвестиції у збільшення грошових ресурсів. З огляду на специфіку грошового ресурсу, головне призначення якого визначається в опосередкуванні товарного обігу, подібне інвестування має обмежений економічний зміст. Насправді розбіжність між розміром інвестицій і заощадженнями тим більша, чим далі перебуває економіка від стану рівноваги.

Активізувати процес упровадження інноваційних проектів повинен окремий орган, використовуючи механізм преференцій у сфері інвестиційної та інноваційної діяльності, оскільки вони є дієвим важелем підтримки такої діяльності. У науковій літературі наводиться багато прикладів ефективної реалізації науково-технічних проектів і програм державними і корпоративними структурами.

Зараз практично відсутні механізми заохочення інвестування частини прибутку у виробництво, не створено стимулів щодо науково-дослідних та проектно-конструкторських робіт. Водночас існує значна неадекватність між наявними джерелами фінансування та потребами інноваційного розвитку. Сьогодні пільги надаються тим підприємствам, які мають гірші показники діяльності, що є абсолютно нелогічним з економічної точки зору. Такий стан можна виправдати лише тоді, коли на перше місце поставити питання збереження робочих місць та забезпечення мінімальних податкових надходжень. Така практика суперечить проголошеному курсу на інноваційне оновлення промисловості, гальмує ініціативу сумлінних платників податків, спричиняє не виправдане скорочення бюджетних надходжень.

Інвестори в інноваційні проекти завжди орієнтуються на рівень розвитку і надійність фінансових інститутів країни при визначенні стратегії та тактики інвестиційної політики.

В економічно розвинених країнах за останній час значно посилилась конкуренція між інвестиційними банками і комерційними. Головною конкурентною перевагою комерційних банків є наявність значного обсягу накопиченої інформації про нинішніх і колишніх позичальників, їхню платіжну дисципліну, платоспроможність. Однак сучасні інформаційні технології забезпечують майже повну інформаційну прозорість, що дає змогу підприємствам залучати відносно дешеві кредити не в банках, а на фінансових ринках шляхом розміщення цінних паперів.

На рівні підприємств потоки інвестиційних ресурсів мають, як правило, періодичний характер. Це зумовлено потребами мати мінімальний фонд для реалізації вигідних інвестиційних проектів, або очікуванням такого поєднання умов на ринку капіталів і на товарному ринку, коли можна

буде ефективно використати запозичені кошти чи зробити додаткову емісію акцій. У масштабі економіки в цілому інвестиційні потоки безперервні. Якщо для мікрорівня характерне прийняття рішень у межах загальних економічних умов, то на макrorівні ці загальноекономічні умови саме і формуються значною мірою суб'єктивно. Вони багато в чому залежать від дій Уряду, Національного банку, законодавчої влади. Сьогодні розвиток інноваційної сфери істотно знижується за рахунок обмежених інвестиційних можливостей державного і місцевих бюджетів, відсутністю остаточно сформованих і надійних механізмів залучення ресурсів із недержавних джерел інвестування науково-технічної та інноваційної діяльності.

Механізм залучення коштів безпосередньо з ринків капіталів більш гнучкий, ніж комерційне кредитування. Він дає змогу оперативно реагувати на мінливі умови ринку як інвесторам, так і реципієнтам.

Вирішення наявних неузгодженостей між діяльністю комерційних банків та інвестиційними фірмами полягає у державному стимулюванні як інвестиційної діяльності банків, так і розвитку фондового ринку в цілому.

Важливим тут є також виявлення реального попиту суб'єктів господарювання на довгострокові кредити, наявність механізму захисту інтересів банків-кредиторів та забезпечення доцільності інвестиційного кредитування, що дасть змогу посилити єдність банківського і промислового капіталу, активізувати інвестиційну діяльність кредитних установ.

Перехід до стабільного розширеного відтворення на базі використання науки і техніки потребує докорінних змін у системі економічних відносин, заходах держави з метою подолання дії негативних чинників, які обмежують довгострокове кредитування інновацій. Переважання короткострокового характеру банківських пасивів, високий рівень відсоткових ставок за банківськими кредитами, великий кредитний ризик, низька ліквідність об'єктів застави стримують зростання інвестицій, оскільки чинна кредитна система незацікавлена у фінансуванні інвестиційної сфери. Це вимагає загальної зміни грошово-кредитної політики, підпорядкування її завданням активізації інноваційної діяльності поживлення інвестиційного процесу.

Певна частина передових технологічних і технічних розробок пов'язана з іноземними інвестиціями, що вкладаються у формі нового устаткування, технологій, права на використання інтелектуальної власності, ноу-хау.

Основними чинниками, які негативно впливають на інвестиційний процес і зумовлюють високий ризик для іноземного інвестування, є надто затяжний і непослідовний характер ринкового реформування економіки, права, економічна та політична нестабільність, недосконалість фінансово-кредитна і податкова системи, низький рівень розвитку ринкової інфраструктури, високий рівень тінізації економіки, відсутність ринку землі. Водночас, Україна має низку чинників, які приваблюють іноземних інвесторів. Це місткість ринку, низька ціна на робочу силу, вигідне географічне положення, сприятливі кліматичні умови.

При вирішенні проблем підвищення інвестиційної привабливості української економіки виникають додаткові невідповідності на макроекономічному рівні. Вирішувати ці проблеми слід з урахуванням інтересів як внутрішніх, так й іноземних інвесторів. Важливим елементом тут є співпраця України з міжнародними економічними організаціями. Вона можлива тільки при здійсненні структурної перебудови економіки, упровадженні кращого світового досвіду у вітчизняну практику господарювання, залученні та ефективному використанні іноземного капіталу, інтеграції у світовий ринок. Вихід України на міжнародний інвестиційний ринок як рівноправного партнера забезпечує членство в СОТ.

Ще одним джерелом залучення іноземного капіталу в економіку України стали іноземні кредити під гарантії уряду. За даними Міністерства економіки найбільші кредитні ресурси, повернення яких гарантує уряд, – це кошти МВФ. За січень – серпень 2010 р. сума державного та гарантованого державного боргу збільшилася на 5,3 % [8, с. 2]. Гарантований державний борг становив 94 125 066,73 тис. грн, що складає 24,7 %. Протягом вказаного періоду сума державного та гарантованого державою боргу збільшилася у гривневому еквіваленті на 5,3 %, що склало 19 178 111,53 тис. грн [8, с. 5].

Аналіз відповідних статистичних даних дає підставу зробити висновок, що користувачами цих кредитів стають, як правило, підприємства неприбуткових, або капіталомістких галузей, які відчувають гостру нестачу інвестиційних ресурсів.

На перший погляд, надання державних гарантій при отриманні кредитів або державної допомоги на їх обслуговування не порушує ринкових механізмів. Тут держава лише допомагає підприємствам взяти кредит на ринкових засадах. Це фактично означає, що через державне втручання впроваджуються проекти, які в інших умовах залишилися б без фінансування. В умовах обмеженості інвестиційних ресурсів це призводить до фінансування неефективних проектів і створення неконкурентного середовища.

Аналіз динаміки розвитку інвестицій в основний капітал за джерелами фінансування переконливо свідчить про значне зниження обсягів за останні два роки. Цьому підтвердження – дані таблиці.

Таблиця

Стан інвестицій в Україні в основний капітал за джерелами фінансування (у фактичних цінах за роками, млн грн)*

Роки	2005	2006	2007	2008	2009
Джерела фінансування					
Усього в сумі	93 096	125 254	188 486	233 091	151 777
% порівняно з базою	100	134,5	202,5	250,4	163,0
% порівняно з попереднім роком	100	134,5	150,5	123,7	69,1
У тому числі					
1. Кошти держ. бюджету	5 077	6 844	10 458	11 576	6 687
% порівняно з базою	100	134,8	205,9	228,0	131,7
% порівняно з попереднім роком	100	134,8	152,8	110,7	57,8
2. Кошти місцевих бюджетів	3 915	5 446	7 324	9 918	4 161
% порівняно з базою	100	139,1	187,1	253,3	106,3
% порівняно з попереднім роком	100	139,1	134,5	135,4	41,9
3. Власні кошти підприємств та організацій	53 424	72 337	106 520	132 338	96 019
% порівняно з базою	100	135,4	199,4	247,7	179,7
% у порівняно з попереднім роком	100	135,4	147,3	124,3	72,6

Примітка: *Розраховано на підставі цифрової інформації інвестицій в основний капітал за джерелами фінансування [9, с. 1].

Як свідчать проведені розрахунки у 2009 році інвестиції в основний капітал становили лише 69,1 % порівняно з 2008 роком. Якщо проаналізувати джерела надходження інвестицій, то стан такий: кошти державного бюджету склали лише 57,8 % від 2008 року, кошти місцевих бюджетів – 41,9 %, власні кошти – 72,6 %.

Слід також зауважити, що тільки за період з 2008 по 2010 рр. частка валових інвестицій у загальному обсязі валового внутрішнього продукту країни знизилася майже в 1,8 раза (із 35,3 до 19,5 %) [10, с. 3].

У зв'язку з цим виникає питання, звідки буде зростання обсягів виробництва, оновлення асортименту продукції та послуг, створення нових робочих місць, якщо не вкласти додаткові кошти у виробництво і не планувати його.

Питома вага інвестицій на підприємствах й організаціях різних форм власності в січні – вересні 2010 року становила: приватний сектор – 8,0 %, колективний – 41,0 %; державний – 50,6 % [8, с. 2]. Отже, приватний сектор, де, за розрахунками, перебуває в обороті близько 68 % усього грошового капіталу держави, є особливо пасивним в інвестуванні виробничих програм. Тоді виходить, що той так званий ефективний власник набуває власності зовсім не для нарощування обсягів виробництва. Часто нові власники швидше розпродують власність, ідуть на приховування прибутків, переводять гроші за кордон, сповна використовують ліберальні наші закони щодо кінцевої мети підприємницької діяльності. Тоді залишається тільки сподіватися на іноземних інвесторів.

Розуміючи значення інвестиційної політики в забезпеченні виходу економіки з кризи і збалансуванні стабільного розвитку, вирішальну роль повинна відіграти чітка економічна стратегія і тактика державних заходів та дій на їх виконання.

Таку економічну стратегію можна звести до законодавчого визначення інвестиційної й інноваційної політик, залучення в активну інвестиційну діяльність усіх форм господарювання. Тут важливо дотримуватися вимоги спрямування обмежених інвестиційних ресурсів на реалізацію першочергових пріоритетних програм загальнодержавного і регіонального рівнів [11, с. 3]. Суттєвим є створення високотехнологічних і конкурентоспроможних виробництв, за якими майбутній науково-технічний прогрес.

Було б недостатньо зупинитись тільки на вказаних напрямках подальшого розвитку. Однак варто акцентувати увагу на необхідності формування сприятливого інвестиційного клімату, взявши за основу політичну та соціальну стабілізацію.

Обґрунтовуючи основні критерії вигідності інвестицій, важливо звернути увагу на ступінь ризикованості. Зниження рівня ризику залежить від багатьох складових і, в першу чергу, від спроможності уряду забезпечити фінансову стабільність, надійну юридичну і нормативну базу, що визначає систему оподаткування і банківську діяльність, яка регулюється надійною політичною стабільністю і рівнем безпеки підприємницької діяльності. Це стосується як іноземних, так і вітчизняних інвестицій.

Хрестоматійним для цього прикладу став Китай [7, с. 14]. Є надії, що після налагодження належних стосунків Китай для України стане вагомим інвестором нашої економіки [7, с. 14]. Нині частка інвестицій у ВВП Китаю становить 36 % [7, с. 13]. Саме політична стабільність Китаю, забезпечена мудрою стратегією реформ за дієвої соціальної підтримки, стала тим вирішальним фактором, що обумовив створення сприятливого інвестиційного клімату.

Проблеми політичної стабільності особливо гостро відчуває іноземний інвестор. Тут роблять акцент на політичний ризик, який визначається стабільністю виконавчої

влади, компетентністю перших політиків і соціальною стабільністю. Якщо аналізувати макроекономічний рівень, то фактори цієї категорії впливають, перш за все, на реальні показники зростання ВВП і можливість забезпечення його зростання на перспективу, оскільки воно обумовлене такими факторами, як інфляція і співвідношення дефіциту бюджету порівняно зі зростанням ВВП, а також з розміром зовнішнього боргу.

Кожного інвестора, а особливо зовнішнього, цікавить комерційний ризик. Він, перш за все, включає такі показники, як умови оплати зовнішньоторговельних контрактів і наявність корупції.

Рівень розвитку економіки, система соціальних гарантій тісно пов'язані зі зростанням злочинності і корупції, що обумовлює існуючий рівень соціальної напруги, а це аж ніяк не сприяє формуванню сприятливого інвестиційного клімату. Для того щоб вирішити ці питання, потрібна надійна законодавча база для стимулювання інвестицій та інновацій. Тут, перш за все, треба переглянути податкову політику, яка повинна сприяти зростанню обсягів виробництва і його відновленню через стимулювання внутрішніх інвестицій, а також залучення іноземного капіталу. Однак слід пам'ятати, що головні інвестиційні ресурси – це кошти наших вітчизняних підприємств і населення. Держава повинна створити належні умови, що забезпечать доступність кредитів, гарантію обігових коштів, захист внутрішнього ринку, можливість раціонального використання амортизаційних відрахувань. Особливо зараз амортизаційний фонд потребує глибокого економічного обґрунтування, упровадження методів прискореної амортизації і його використання винятково на відтворення основних фондів. Існуюча практика конфіскації амортизаційних відрахувань підприємств у якісь централізовані фонди пагубно впливає на розвиток галузі. Із застереженням треба відноситись до іноземних кредитів та їх повального залучення без глибокого аналізу такої доцільності.

Проведений автором аналіз використання коштів зведеного бюджету України за 2009 рік показав, що на обслуговування державного боргу пішло на 16,3 % більше, ніж на використання їх у промисловості, сільському господарстві, енергетиці разом взятих.

Відповідно до прийнятого Закону України від 08.09.10 "Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки" [11, с. 1], значні економічні, науково-технічні, соціальні, екологічні програми потребують багатомасштабних інвестицій із тривалим періодом окупності. Приватно-підприємницький сектор економіки сам по собі здійснити таке інвестування не здатен. Тут домінуючу роль повинна зайняти держава. Без виконання таких програм здійснити науково-технічний прорив – це утопія, а без нього вийти із кризи на траєкторію стабільного економічного зростання – неможливо.

Для активізації довгострокового кредитування реального сектору економіки інноваційної діяльності підприємств банки повинні виробити власну концепцію розвитку кредитної системи. Невизначеність кредитної політики, звуження функцій комерційних банків в інвестуванні економіки потребують подолання надмірних застережень шляхом удосконалення універсальної банківської системи із спеціальними фінансово-кредитними закладами, які є основою кредитної системи ринкового типу. Ця система почне відігравати очікувану роль в інвестиційному фінансуванні лише після запровадження урядом зорієнтованої на стабілізацію монетарної політики, з умовою майбутнього збільшення частки приватних заощаджень населення.

Такий підхід повинен різко підвищити вимоги до нарощування інвестицій, у першу чергу, в сільськогоспо-

дарське і промислове виробництво. Для досягнення середньорічних темпів зростання ВВП на 4,5 – 5,5 % необхідно збільшити частку нагромадження у 1,5 – 2,0 раза. Значні інвестиції потрібні для компенсації майбутнього масового вибуття зношених основних фондів. Зараз ця цифра складає 60 – 75 %. За прогнозами на 2011 рік, частка іноземних інвестицій у ВВП буде становити близько однієї третини (32,4 %) [12, с. 2].

Іноземні інвестиції впливають і на національну безпеку України. Економіка починає більше залежати від коливань кон'юнктури на світовому ринку, від діяльності та рішень провідних країн світу.

Особливо великого значення інвестиційний вплив, що спричиняється іноземними інвесторами, набуває стосовно країн, які активно проводять економічні реформи. При цьому перехід на ринковий шлях розвитку, структурні зміни у національній промисловості, як правило, відбуваються при гострій нестачі коштів та тяжкому фінансовому стані місцевих підприємств. Це дозволяє іноземним інвесторам не тільки встановлювати достатньо жорсткий контроль за новоутвореними інвестиційними ринками, але і формувати напрями інвестиційного розвитку національної економіки цих країн. Тому при розробці інвестиційної політики як на державному, так і на регіональному рівнях треба враховувати, перш за все, якість іноземних інвестицій, їх корисність для економіки країни. Аналізуючи фактори сприятливого інвестиційного клімату, як і його формування, необхідно усвідомити, що без вирішення цих проблем вихід із кризи неможливий.

Для масштабного вирішення проблем інвестицій велике значення має використання державою коштів населення. За оцінками фахівців нині у населення є майже 50 млрд дол. США. Ці кошти люди не несуть у банк і в найближчий час не понесуть тим більше. Основна причина – втрата довіри до банків і до дій держави в цілому. Повернути втрачену довіру можна через стабілізацію політичної обстановки, налагодження економічної ситуації через систему ціноутворення, зниження рівня інфляції. Тут знаходить також своє місце обіцянка повернення заощаджень періоду СРСР. Це був би теж вагомий штрих у зміцненні авторитету як держави в цілому, так і банківської системи зокрема. Треба не забувати, що кошти населення – це основний кредитний ресурс всіх часів і в усіх країнах. На відміну від кредитів міжнародних фінансових організацій, що даються не стільки під проценти, скільки під часті принизливі і руйнівні для економіки країни умови, іноземні інвестиції завжди залучаються під конкретні програми і в конкретні об'єкти. За раціонального державного регулювання і забезпечення мінімальних ризиків їхній приплив може бути більш істотний. Однак тут дуже важливим повинно бути прагнення захисту національних інтересів. Про негативну практику західних інвесторів на території України є багато прикладів. Зміст їх зводиться до перетворення окремих регіонів України у сировинні придатки для Європи, включаючи дешеву робочу силу. Це призвело до нещадного вирубування карпатських лісів. На західноукраїнських лісоматеріалах працює 12 меблевих підприємств Австрії та їхні філії у Чехії і Сілезії.

Для вирішення завдань подальшого економічного зростання на державному рівні слід ставити завдання переорієнтації української економіки у напрямі інноваційного розвитку структурного оновлення діючих підприємств, реформування відносин власності, налагодження горизонтальних зв'язків, адаптації до умов світової кон'юнктури.

Важливим тут є вдосконалення правового механізму регулювання інвестиційно-інноваційної діяльності.

Правовий механізм управління інвестиційними процесами в регіоні покликаний забезпечувати регулю-

вання правовідносин між учасниками інвестиційної діяльності, встановлювати правила взаємовідносин суб'єктів господарювання і процеси їх організації. Ініціаторами формування правового механізму управління інвестиційними процесами в регіоні повинні виступати як власне органи управління (уповноважений орган з боку держави, так і з боку територіальної громади), так і будь-яка юридична або фізична особа. Головне, щоб пропоновані норми правових відносин адекватно сприймалися іншими учасниками інвестиційної діяльності в регіоні.

Для цього інвестиційна стратегія має базуватися, перш за все, на позиціях чіткого забезпечення найбільш можливої макроекономічної стабілізації та інституціональної передбачуваності. Більш конкретними та реальними до застосування у найкоротший час повинно стати проведення відкритої макроекономічної політики, спрямованої на стабільне та потужне економічне зростання, підвищення рівня зайнятості та рівня розвитку людського капіталу, цінової політики та стабільності зовнішньоекономічних відносин. Для цього потрібне проведення середньострокової фінансової політики, більш ефективної та соціально пристосованої до інтересів внутрішнього інвестора. Це буде виступати ознакою конкурентоспроможності та надійності для потенційних інвесторів, здатних до значних інвестицій з позитивними трансферами для національної економіки.

Важливим є посилення внутрішньої фінансової системи для вироблення фінансових ресурсів, здатних конкурувати та співпрацювати з іноземним капіталом. Потрібно звернути увагу на посилення боротьби з корупцією тих урядових кіл, від яких безпосередньо залежить інвестиційне надходження та його умови використання в Україні.

Потрібна стабільність урядової системи влади та пріоритетів політичної еліти, що забезпечить впевненість потенційних інтересів у гарантіях захисту їх інвестиційних прав та стабільної діяльності на території України.

Збільшення припливу іноземних інвестицій в економіку України є важливим важелем загострення конкуренції на ринку капіталу. Тут важливо враховувати не тільки економічний, але і соціальний та екологічний ефекти.

Інвестиційна стратегія країни має забезпечувати ефективність інвестицій на всіх рівнях, і тільки за таких умов інвестування буде сприяти підвищенню рівня життя населення та надасть імпульс для подальшого економічного зростання.

Для належного забезпечення науково-технічної та інноваційної діяльності необхідно передбачити введення державного замовлення на упровадження пріоритетних інновацій на принципах програмно-цільового планування і управління. При цьому слід визначитися з системою цілей і системою стратегічних дій. Ураховуючи те, що в інноваційному розвитку держави повинні бути зацікавлені як державні, так і недержавні структури, важливо вибрати прийнятну форму співпраці. Така форма взаємозв'язку повинна передбачати вирішення цілої низки питань, і, в першу чергу, нормативно-правового характеру. З цією метою доцільно створити відповідну систему фінансово-кредитного забезпечення інноваційної діяльності, удосконалювати систему трансферу технологій, оцінку об'єктів інтелектуальної власності [5, с. 3]. Зараз від недосконалого захисту об'єктів інтелектуальної власності Україна втрачає близько 900 млн дол.

Необхідно звернути особливу увагу на подальший розвиток інфраструктури інноваційної діяльності. За основу необхідно взяти модель прискореного функціонування інноваційного циклу "наука – технологія – виробництво – розподіл – споживання".

Реалізація принципів інноваційно-інвестиційної моделі розвитку економіки дозволить укріпити її потенціал, виробити стратегію дії, направити на вдосконалення цієї роботи досягнення науково-технічного прогресу.

Література: 1. Янукович хоче китайських грошей. – 05.09.2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.pravda.com.ua. 2. Розпорядження Кабінету Міністрів України "Програма стимулювання експорту продукції" від 26 жовтня 2008 року № 498 // Українська інвестиційна газета. – 2008. – № 12. – С. 2–5. 3. Розпорядження Кабінету Міністрів України "Державна програма економічного і соціального розвитку України на 2010 р." від 14 квітня 2010 р. № 892-р, законопроект від 14.04.2010 р., реєстр. № 6305 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.kmu.gov.ua. 4. Указ Президента України "Про утворення Державного агентства України з інвестицій та інновацій" № 1873 від 30.12.2005 р. // Урядовий кур'єр. – 2006. – № 14. – С. 2. 5. Положення про Державний комітет України з питань науково-технічного та інноваційного розвитку № 376-01 від 31.05.2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.liga.zakon.ua. 6. Постанова Кабінету Міністрів України "Про утворення українського центру сприяння іноземному інвестуванню" № 666 від 02.08.05 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.kmu.gov.ua. 7. Воронов М. П. Китайський досвід залучення іноземних інвестицій: регіональний аспект / М. П. Воронов // Інвестиції: практика та досвід. – 2007. – № 8. – С. 12–18. 8. Новини Української асоціації інвестиційного бізнесу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.uaib.com.ua. 9. Інвестиції в основний капітал за джерелами фінансування [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua. 10. Квартальні передбачення серпень – вересень 2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.icps.com.ua/arh/admin/qp.html>. 11. Закон України "Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки" (зі змінами і доповненнями № 2519-VI (2519-17) від 09.09.2010 р.) // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2001. – № 48. – Ст. 253. 12. Інформаційний бюлетень Міжнародного центру перспективних досліджень. – 2010. – Вересень. – С. 2. 13. NEWSru.ua: Економіка. – Травень, 2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.newsru.ua. 14. Залучення прямих іноземних інвестицій у 2009 році "Цінні папери України". – 2010, лютий. – № 2(568). – С. 2.

Стаття надійшла до редакції
17.11.2010 р.

УДК 379.857

Логунова Н. А.

СЕГМЕНТИРОВАНИЕ РЫНКА ЯХТЕННОГО ТУРИЗМА В КРЫМУ

Аннотация. Определены критерии сегментирования рынка яхтенного туризма, исследованы потребительские мотивации, формирующиеся под воздействием факторов маркетинговой среды, предложены рекомендации по формированию стоимости яхтенного тура.

Анотация. Визначено критерії сегментації ринку яхтового туризму, досліджено споживацькі мотивації,

що формуються під впливом чинників маркетингового середовища, запропоновано рекомендації щодо формування вартості яхтового туру.

Annotation. The criteria of the market segmentation of the yachting tourism are substantiated, the consumer motivations, formed under the environment factors, are studied and the recommendations on forming the cost of the yacht round are offered.

Ключевые слова: яхтенный туризм, сегментация, критерии сегментирования, мотивация, позиционирование, ценовая политика.

Яхтенный туризм, являющийся одним из наиболее динамично развивающихся, перспективных и прибыльных видов туризма во всем мире, до настоящего времени как во всей Украине, так и в Крыму, своего развития не получил. Проведенные в рамках изучения проблемы развития яхтенного туризма на территории Крыма теоретико-методологические исследования показали, что для успешного формирования и функционирования яхтенного туризма необходимо комплексное развитие всех элементов яхтинга и соответствующей ему туристской инфраструктуры.

Основу для реализации концепции комплексного развития яхтенного туризма в Крыму составляют информационный маркетинг, акцентирующий внимание на выявление потребностей потребителей и необходимого качества предлагаемого турпродукта, и маркетинг баз данных, ориентированный на создание и анализ информации о потенциальных и реальных потребителях, их характеристиках, потребностях и т. п. Эффективность маркетинговой стратегии определяется, прежде всего, четкостью выделения целевых рыночных аудиторий, что особенно актуально для новых товаров и услуг, впервые выводимых на рынок.

Вопросами сегментирования рынка в научной экономической литературе занимались такие зарубежные и отечественные ученые, как Ф. Котлер, Г. Амстронг, Дж. Энджел, Ильин Е. П., Зозулев А. В. Принципы формирования маркетинговой стратегии на основе выделения целевого сегмента в туризме можно встретить в работах Квартальнова В. А., Дуровича А. П., Мальской М. П., Худо В. В., Цыбуха В. И., Чудновского О. Д.

Однако научные исследования в сфере концепции развития яхтенного туризма в современных условиях, обусловленные спецификой и особенностями организации яхтенных путешествий, не проводились.

Целью статьи является выявление целевого сегмента рынка яхтенного туризма и исследование потребительских мотиваций, формирующиеся под воздействием факторов маркетинговой среды.

Сегментация в яхтенном туризме, как и в любой другой отрасли, выступает методом дифференциации рынка на основе изучения и учета индивидуальных потребностей каждой группы потребителей данного продукта, что расширяет возможности организаторов в удовлетворении потребностей потребителей и на этой основе получения прибыли, поскольку различные группы потребителей по-разному оценивают предлагаемые им товары и услуги и ожидают получения различных выгод. Одновременно сегментация рынка стимулирует инновации как результат выявления потенциальных возможностей получения более высокой прибыли за счет лучшего удовлетворения потребностей наиболее перспективных групп потребителей [1].

Следует отметить, что при оценивании рыночного сегмента яхтенного туристского бизнеса целесообразно использовать гибкий метод сегментирования потребительского рынка, который является наиболее эффективным